

LACZLAVIK GYÖRGY

A királyi kúria bíráinak archontológiája Magyarországon 1526–1570¹

The Archontology of the Royal Curia Judges in Hungary 1526–1570

In recent years, the National Archives of Hungary has begun processing, digitizing, and publishing online its records from the period between 1526 and 1570. As a result of this work, a database has been created that enables the compilation of a judicial archontology of the central judiciary for the years 1526–1570. The judges are listed according to their respective courts. The compilation includes the deputies of the royal governors, palatines, vice-palatines, chief justices, and personalises, while the judicial masters are listed separately, following the high judges. However, the personnel of the judicial offices and the lower chancery have been omitted from this listing.

Bevezetés

Az ország rendes bírái, a nádor, az országbíró, a személynök² bíróságaiból a 15. század második felében kialakult a királyi kúriai bírói tanácsa, a királyi ítélőszék (*sedes judiciaria regie maiestatis*), vagy más éven a királyi tábla (*tabula regie maiestatis*).³ A bírói tanácsot, melyen a nagybírák elnököltek, ítélőmestereik, főpapok, bárók, illetve esküdt ülnökök alkották. A központosítás egyik célja az állandó bírászkodás megteremtése volt, de az erre irányuló kísérletek nem bizonyultak tartósak.⁴

A királyi kúria, illetve a királyi tábla bíróságai ugyanis nem működtek állandóan, csak a nagyobb, előre megállapított ünnepek után egy héttel kezdték az ügyek tárgyalását az úgynevezett nyolcados törvényszékeken. Sokáig négy nyolcad volt egy évben, bár ezek egy része elmaradt. A nagy vagy hosszú törvényszékek (*octava magna*) általában 40 napig, a rövid törvényszékek (*octava brevis, iudicium brevis*) általában 20 napig tartottak.⁵

A királyi kúria, így az ország rendes bírái közé időnként nem csak a már három, korábban említett nagybíró tartozott. A 15. században például a kancellárt is közéjük lehetett számítani.⁶ A kancellár a király különös jelenlétén bírászkodott,

melyet I. Mátyás beolvasztott a királyi személyes jelenlét bíróságába. A királyi tábla ülésein azonban a kancellár továbbra is megjelenhetett. Az 1536:15. tc. az esztergomi érseket, mint fő- és titkoskancellárt az ország rendes bírái közé sorolta és helyet biztosított neki a királyi tanácsban, valamint a törvényszéken. Mohács után a kancellár, illetve a főkancellár bírászkodásban betöltött szerepével kapcsolatos forrásokkal 1526 és 1570 között alig találkozunk. A királyi helytartói intézmény állandósulásával, a királyi helytartók bírászkodási szerepe jelentőse vált. Törvénycikk sora⁷ rendelkezik arról, hogy a helytartó a hatalmaskodásokat és a fellebbezéseket állandóan bírálja el a nyolcadokon, vagy az attól függetlenedő helytartói törvényszéken (*judicia locumtenentis*).⁸

A királyi tábla, tágabb értelemben a magyar központi bírósági szervezet 16. századi működéséről sajnos keveset tudunk. A nagybírák neve többnyire ismert.⁹ A bírói munka dandárját azonban nem a nagybírák, hanem helyetteseik és ítélőmestereik végezték. A Mohács előtti bíróságok személyzete Bónis György munkássága nyomán megismerhető.¹⁰ Az 1526 utáni időszakról azonban nem készült ilyen összefoglalás, így például az ítélőmesterekről is alig tudunk valamit, sokuknak a nevét sem tudtuk, a bírósági személyzet egyéb tagjairól nem is beszélve.¹¹

1 A tanulmány az „MNL OL 1526–1570 közötti iratainak feldolgozása és online publikálása” c. K 128695 azonosító számú NKFIH pályázat támogatásával készült.

2 1486:68. és 1492:52. tc. A személynök a király személyes jelenlétének a helytartója (*personalis praesentiae Regiae Maiestatis locumtenens*).

3 *Béli Gábor*: Magyar jogtörténet. Az államalapítástól 1848-ig. (Instituciones Juris) Pécs 1995. 95.

4 *Tringli István*: Hatalmaskodások a középkori Magyarországon. (Magyar Történelmi Emlékek Értekezések) Bp. 2022. 399–400., 432., 409–410.

5 *Tringli I.*: Hatalmaskodások i. m. 431.

6 *Bónis György – Degré Alajos – Varga Endre*: A magyar bírósági szervezet és perjog története. Zalaegerszeg 1996. 25.

7 Például az 1545:35., 1546:35. tc. stb.

8 A helytartói törvényszék a 1560-as évekre állandósult, de vannak rá már korábban is példák: pl. 1546:35. tc. A kérdést külön tanulmányban szándékozom részletesebben kifejteni.

9 *Fallenbüchl Zoltán*: Magyarország főméltóságai. Bp. 1988.

10 *Bónis György*: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp. 1971.

11 Kivételt Frederik Federmayer munkássága jelent, aki a nádori helytartók és helyetteseinek 16. századi archontológiáját gyűjtötte össze. *Frederik Federmayer*: Klement Literát Beczenczy (a archontológia zástupcov palatinských miestodržiteľov). *Historický časopis* 59. (2011) 3. sz. 493–514.

A Magyar Nemzeti Levéltár 2016-ban elkezdte az Országos Levéltár 1526 és 1570 közötti iratainak feldolgozását, digitalizálását és online publikálását.¹² A munka eredményeként létrejött adatbázis¹³ lehetővé teszi, hogy kísérletet tegyék a központi igazságszolgáltatás bírói archontológiájának összeállítására 1526 és 1570 között. A bírakat az egyes bíróságok szerint haladva veszem sorra. A királyi helytartók, nádorok és nádori helytartók, országbírók, személynökök sorába ismert helyetteseiket is felvettem, az ítélőmestereket azonban a nagybírák után, külön sorolom fel. A bírói irodák, illetve a kisebb kancellária személyzete jelen felsorolásból kimarad.¹⁴

Minden személy mellett a hivatalviselés első, illetve utolsó ismert adatát tüntettem fel, melyeket természetesen a további feldolgozás során előkerülő adatok módosíthatnak majd. Az ezekre vonatkozó források a lábjegyzetbe kerültek. A személyek neve mellett megemlítettem egyéb általuk viselt, a témában releváns tisztségeit is.

Archontológia

Királyi helytartók

Mária királyné ¹⁵	1527.I.19. ¹⁶	1527.VIII. ¹⁷
Báthory István nádor (1526–1530) ¹⁸	1528.III.7. ¹⁹	1530.V.8.† ²⁰
Thurzó Elek ²¹ és Szalaházy Tamás ²²	1531.VI.29. ²³	1532.X.4. előtt
Thurzó Elek országbíró (1527–1543)	1532.X.4. ²⁴	1542.XII.30. ²⁵
Várday Pál ²⁶ esztergomi érsek, főkancellár (1526–1549)	1542.XII.30. ²⁷	1549.X.12.†
Újlaky Ferenc ²⁸ győri püspök (1550–1554)	1550.IV.12. ²⁹	1554.IV.15. ³⁰

15 Mária királynéval kapcsolatban lásd Habsburg Mária, Mohács özvegye. A királyné és udvara 1521–1531. Budapesti Történeti Múzeum, 2005. szeptember 30.–2006. január 9. Szerk. Réthelyi Orsolya et al. Bp. 2005.

16 *Otto Friedrich Winter*: Die Register Ferdinands I. als Quelle zu seiner ungarischen Politik. Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchives 7. (1954) 578.

17 *Erdélyi Gabriella*: Vita a helytartóságról. Néhány szempont I. Ferdinánd és a magyar politikai elit kapcsolatának vizsgálatához. Századok 134. (2000) 342.

18 Uo.

19 I. Ferdinánd 1528. márc. 7-én, Magyaróvárott kiadott instrukciója (az eredeti fogalmazvány) a magyar helytartótanács számára – Instruktion für die neu errichtete ung. Statthaltereien *R[ugonfalvi] Kiss István*: A magyar helytartótanács I. Ferdinánd korában és az 1549–1551. évi leveles könyve. Bp. 1908. Függelék No. VI. Jelzete: AT-ÖStA-HHStA-UA-AA-Fasc. 8.-Konv. A.-fol. 58–59. [Österreichisches Staatsarchiv, Haus- Hof- und Staatsarchiv, Ungarische Akten, Allgemeine Akten]

20 *C. Tóth Norbert – Horváth Richárd – Neumann Tibor – Pálosfalvi Tamás*: Magyarország világi archontológiája 1458–1526. I. Főpapok és bárók. (Magyar történelmi emlékek. Adattárak) Bp. 2016. 83.

21 *Erdélyi Gabriella*: Bethlenfalvi Thurzó Elek levelezése (Források a Habsburg–magyar kapcsolatok történetéhez) I. 1526–1532. Bp. 2005.

22 *Fazekas István*: Szalaházy Tamás, egy Habsburg-hű főpap portréja. Történelmi Szemle 49. (2007) 1. sz. 19–34.

23 I. Ferdinánd király Szalaházy Tamás egri püspök, kancellárt és Thurzó Elek országbírót a legközelebbi országgyűlésig megbízta az ügyek vezetésével. Prága, 1531. jún. 29. *R. Kiss I.*: A magyar helytartótanács i. m. Függelék No. IX.

24 I. Ferdinánd király Thurzó Elek országbírót helytartójának nevezi ki hatáskörének megjelölésével. Bécs, 1532. okt. 4. *R. Kiss I.*: A magyar helytartótanács i. m. Függelék No. X.

25 Thurzó Elek Perényi Péter országos főkapitány 1542. okt. 10-i elfogadására, valamint megrendült egészségi állapotára hivatkozva lemondott a helytartói tisztségről. Az uralkodó december 30-án fogadta el lemondását. *Laczlavik György*: Várday Pál helytartói működése 1542–1549. Levéltári Közlemények 83. (2012) 3–67.

26 Személyére lásd *Laczlavik György*: Kettős pecsét alatt. Várday Pál esztergomi érsek, királyi helytartó (1483–1549). Pécs. 2014.

27 *R. Kiss I.*: A magyar helytartótanács i. m. Függelék No. XX. Jelzete: HU-MNL-OL-A 35-1550-2. [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Királyi Kancellária, Conceptus expeditionum]

28 Személyére lásd *Mikó Árpád – Pálffy Géza*: A pozsonyi Szent Márton templom késő reneszánsz és kora barokk síremlékei (16–17. század). Művészettörténeti Értesítő 51. (2002) 1–2. sz. 107–172. (különösen 118–121.)

29 I. Ferdinánd király Újlaky Ferenc győri püspököt helytartójának nevezte ki. *R. Kiss I.*: A magyar helytartótanács i. m. Függelék No. XXXVIII. Jelzete: HU-MNL-OL-A 35-1550-2. A fogalmazvány eredetileg Várday Pál kinevezésének szövege volt, ezt javították, illetve egészítették ki Újlaky számára.

30 Lásd a 32. lábjegyzet!

12 *Laczlavik György*: Egy merész vállalkozás és tapasztalatai (2016–2018). A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára 1526–1570 közötti iratainak feltárása, digitalizálása és feldolgozása. Levéltári Szemle 68. (2018) 4. sz. 41–49.; *Uő*: A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára 1526–1570 közötti iratainak adatbázisa és felhasználásának lehetőségei. In: Certamen VII. Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. szakosztályában. Kolozsvár. 2020. 349–360.

13 Reformáció kora: MNL OL 1526-1570: <https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/reformacio-kora-mnl-ol-1526-1570>, letöltés: 2024. márc. 15.

14 A személyzet bírói tevékenységét sem vizsgálom, bár erre több példa is akad. Például Mérey Mihály a kisebb kancellária pecsétőre és esküdt jegyzője 1528. júl. 28-án helyettesíti a törvényszéktől távol lévő Sárossy Imre személynöki ítélőmestert. HU-MNL-OL-E 148-a-470.-24. [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Neo-regestrata Acta]

Nádasdy Tamás ³¹ nádor, főkapitány (1554–1562)	1554.IV.15. ³²	1562.VI.2.†
Oláh Miklós ³³ esztergomi érsek (1553–1568)	1562.VIII.9. ³⁴	1568.I.15.†
Bornemisza Pál ³⁵ nyitrai püspök (1557–1579) ³⁶	1568.III.2. ³⁷	1572.IV. ³⁸

Királyi helytartói ítélőmesterek³⁹

Várday Tamás	1543.II.26. ⁴⁰	1543.V.25. ⁴¹
Aranyáni Damján	1563.X.25. ⁴²	1571.VI.18. ⁴³
Pethe Imre személynöki ítélőmester 1564–1574	1573.XI.28. ⁴⁴	1582.VI.11. ⁴⁵

31 *Bessenyei József*: Nádasdy Tamás a politikus és államférfi. In: Nádasdy Tamás (1498–1562). Tudományos emlékülés: Sárovar 1998. szeptember 10–11. Szerk. Söpte István. (Nádasdy Ferenc Múzeum Kiadványai 3.) Sárovar 1999. 9–27.; *Uő*: Ferdinánd király és a magyarországi arisztokrácia, különös tekintettel Ferdinánd pártjának kialakulására (1526–1540). Történelmi Szemle 46. (2003) 1-2. sz. 93–107. *Uő*: Introitus et exitus... Nádasdy Tamás birtokai, vagyona, jövedelmei és kiadásai. In: Pénztörténet – Gazdaságtörténet. Tanulmányok Buza János 70. születésnapjára. Szerk. Bessenyei József – Draskóczy István. Bp.–Miskolc 2009.

32 Nádasdy nádori kinevezése alkalmával egyúttal elnyerte a helytartói, sőt a főkapitányi tisztséget is. Nádasdy megbízólevelét (*Litterae conditionum, quibus spectabili et magnifico comiti Thomae de Nádasd regni palatinatus datus est*). lásd *R. Kiss I.*: A magyar helytartótanács i. m. Függelék. No. XLIII. Jelzet: HU-MNL-OL-A 35-1554.-No. 202. E két további tisztséget azzal az indoklással kapta meg, hogy azokat hivatali elődei is viselték. *C. Tóth Norbert*: A Magyar Királyság nádora. A nádori és helytartói intézmény története. (Századok Könyvek) Budapest, 2020. i. m. 91.

33 Személyére lásd *Fazekas István*: Oláh Miklós, az Ósrégi Szeminárium alapítója. Magyar Sion. Új folyam 11/13. (2017) 2. sz. 215–228.

34 Kinevezése: AT-ÖStA-HHStA-UA-AA-Fasc. 86.-fol. 27–28, 31–32.

35 Személyére lásd *Mikó Árpád*: Bornemisza (Abstemius) Pál végrendelete 1577-ből. Adatok a nyitrai, az obudai, a veszprémi és a gyulafehérvári egyház középkori kincseinek sorsához. Művészettörténeti értesítő 45. (1996) 3–4. sz. 203–221.

36 *Uo.*

37 1568. márc. 2-án került kihirdetésre a megüresedett magyarországi méltóságok és püspöki székek betöltéséről hozott uralkodói döntés, köztük Bornemisza helytartói kinevezése. *Fazekas István*: A 16. század második felének veszprémi püspökei bécsi levéltári források tükrében. In: Folyamatosság és változás. Egyházszerkezet és hitélet a veszprémi püspökség területén a 16–17. században. Szerk. Karlinszky Balázs – Varga Tibor László. Veszprém. 2018. 65–80. (itt: 68.) Jelzete: AT-ÖStA-HHStA-UA-AA-Konv. A-fol. 43v.

38 Bornemisza 1572 tavaszán magas korára hivatkozva lemondott tisztségéről. 1579-ben halt meg. *Mikó Á.*: Bornemisza (Abstemius) Pál i. m.

39 A helytartók kiadványaiban sokszor a személynöki ítélőmesterek működtek közre.

40 *Lexa et praesentata et extradata de Sede per me magistrum Thomam Warday locumtenentem personalis praesentiae et protonotarium domini Locumtenentis*. HU-MNL-OL-DL 36478. [Diplomatika Levéltár]. Kiadása: Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából. I–V. Szerk. Bunyitay [Vince] – Karácsonyi [János] – Kollányi [Ferenc] – Lukács J[ózsef]. Bp. 1902–1912. IV. kötet 210–218. (No. 176.)

41 AT-ÖStA-HHStA-UA-AA-51-B-112. (Mikrofilmen: HU-MNL-OL-X 10871-W 648 [Másolatok gyűjteménye, Használati mikrofilmek, W sorozat])

42 HU-MNL-OL-E 148-a-798.-1. (DL 12012) [Neo-regestrata Acta].

43 HU-MNL-OL-E 148-a-626.-12.

44 HU-MNL-OL-P 506-I.-116.-27. [Motesiczky család levéltára, Lajstromozott iratok]

45 HU-MNL-OL-P 450-I.-XXII.-10. [Lónyay család, Család által rendezett iratok]

Nádorok, nádori helytartók

Báthory István nádor királyi helytartó (1528–1530)	1526.V.5.	1530.V.8.†
Nagy Imre, varjasi ⁴⁶ alnádor (vicepalatinus)	1526.XI.30. ⁴⁷	1534.IX.18. ⁴⁸
üresedés	1530.V.08.	1542.XI.29. ⁴⁹
Révay Ferenc ⁵⁰ nádori helytartó turóci ispán (1532–1553). ⁵¹	1542.XI.29. ⁵²	1553.XI.1.†
Rakovszky György nádori helytartó helyettese (vicegerens locumtenentis officii palatinalis), turóci alispán (1536–1560†) ⁵³	1542.XI. ⁵⁴	1553.XI.1. után ⁵⁵
Nádasdy Tamás nádor királyi helytartó (1554–1562)	1554.IV.15. ⁵⁶	1562.VI.2.†
Kamarjay Tamás alnádor (vicepalatinus)	1555 ⁵⁷	1559.VII.24. előtt† ⁵⁸
Kerecsényi Mihály alnádor (vicepalatinus)	1557.VI.26. ⁵⁹ / 1559.IX.16. ⁶⁰	1562. VI.14. ⁶¹

46 *C. Tóth Norbert*: Ecsedi Batori István nádor pozsonyi tartózkodásának számadáskönyve. Adalékok Magyarország 1526 végi politikatörténetéhez. Levéltári Közlemények 80. (2009) 172., 198.

47 Magyarország világi archontológiája I. i. m. 83.; *Winter, O. F.*: Die Register Ferdinands I. i. m. 568. Lásd még HU-MNL-OL-P 1313-I.-5.-83/1. [Batthyány család körmendi levéltára, Törzsléveltár]

48 HU-MNL-OL-E 148-a-1766.-65. 1536. jan. 6-án néhai vicepalatinus-ként ként említik. HU-MNL-OL-E 148-a-927.-2/2.

49 Lásd következő lábjegyzet!

50 Személyére lásd: *Pálffy Géza*: Különleges úton a Magyar Királyság arisztokráciájába. A Révay család a 16. században. Történelmi Szemle 51. (2009) 1–20.

51 *Bethlen Farkas*: Erdély története I. A mohácsi csatától a váradi békekötésig (1526–1538). I–II. könyv. Bp. –Kolozsvár. 2000. 208.

52 Az 1542. évi pozsonyi országgyűlésen – november közepén – nádori helytartónak választották, mely tisztséget haláláig betöltötte. Istvánffy Miklós magyarok dolgairól írt históriája, Tállyai Pál XVII. századi fordításában I/2. 13–24. könyv. Sajtó alá rendezte Benits Péter. (Történelmi források I.) Bp. 2003. 81.; 1542. nov. 29-én már I. Ferdinánd király is ennek címezte. *Pálffy G.*: A Révay család i. m. 4. 20. jegyzet.

53 *Pálffy G.*: A Révay család i. m. 5. A HU-MNL-OL-E 148-a-253.-4/1/1. jelzettel forrás alapján 1563. nov. 17-én még életben lehetett.

54 1542 novemberében, a pozsonyi országgyűlésen Révay mellé állították, Istvánffy szerint ítélőmesterként. *Istvánffy M.*: Magyarok dolgairól i. m. 81. Lásd még *Pálffy G.*: A Révay család i. m. 5. Az első ismert irat, amiben ennek nevezik 1543. jan. 28-án kelt. Jelzete: HU-MNL-OL-DL 1294 (az adatbázisban: HU-MNL-OL-E 148-a-8.-43/5/1/1. (HU-MNL-OL-DL 1294).

55 Révay Ferenc nádori helytartó halála után megbízatása valószínűleg megszűnt, a források nem említik tisztségét. 1554 novemberében már alországbíró.

56 Nádasdy nádori kinevezése alkalmával egyúttal elnyerte a helytartói, sőt a főkapitányi tisztséget is. Lásd feljebb!

57 Valószínűleg már Nádasdy Tamás nádorral választása után betölthette ezt a tisztséget. 1555-ben a királyi tanács tagjaként kapott fizetés az alnádor. *Ember Győző*: Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig (Magyar Országos Levéltár kiadványai, III. Hatóság- és hivatal-történet I.) Bp. 1946. 78. Az első forrás az adatbázisból, amely alnádorként említi 1556. dec. 13-án kelt. HU-MNL-OL-E 148-a-1643.-2.

58 1559. aug. 24-én már nem él. HU-MNL-OL-E 148-a-1088.-27. utolsó adat alnádorságára: 1559. márc. 16. HU-MNL-OL-P 430-I.-1559-2. [Kisfaludy család ifjabb ága]

59 HU-MNL-OL-P 1314-25531. [Batthyány család körmendi levéltára, Misiles]. Tisztségének feloldása lehet, hogy hibás, mivel Kamarjay 1559-ig biztosan alnádor volt.

60 HU-MNL-OL-P 1314-25533.

61 HU-MNL-OL-E 148-a-672.-25.

Mérey Mihály nádori helytartó	1562.IX.26. ⁶²	1572.II.26.†
Mérey János nádori helytartó helyettese (vicegerens locumtenentis officii palatinalis)	1564 ⁶³	
Spáczay Márton nádori helytartó helyettese ⁶⁴ (vicegerens locumtenentis officii palatinalis)	1567.VIII.16. ⁶⁵	1569.X.27. ⁶⁶

Nádori ítélőmesterek

Révay Ferenc	1526.XI.30. ⁶⁷	1527.XI.08-10. ⁶⁸
Várday Tamás nádori ítélőmester ⁶⁹	1528.III.6. ⁷⁰	1531.IX.2. ⁷¹
Aranyáni Damján ⁷²	1542.XI. ⁷³	1562.V.11. ⁷⁴
Csombordi Máté ⁷⁵	1563.X.13. ⁷⁶	1565.XII.10. előtt ⁷⁷
Szászy András	1567.VII.21. ⁷⁸	1571.VI.18. ⁷⁹

Országbíró

Thurzó Elek királyi helytartó (1531–1542)	1527.XI.10. ⁸⁰	1543.I.25.†
Sibrik Gergely alországbíró	1530.III.23. ⁸¹	1537.IV.8. ⁸²

62 *Fallenbüchl Z.*: i. m. Magyarország főméltóságai. Bp. 1988. 69.

63 *Federmayer, F.*: Nádori helytartók i. m. 512.

64 Uo.

65 HU-MNL-OL-E 148-a-15.-30.-a

66 HU-MNL-OL-P 49-51.-3. [Berényi család levéltára, A család által rendezett iratok]

67 Magyarország világi archontológiája I. i. m. 83.; *Winter, O. F.*: Die Register Ferdinands I. i. m. 568. Lásd még HU-MNL-OL-P 1313-I.-5.-83/1.

68 Egyháztörténeti Emlékek i. m. I. 342.

69 1525. aug. 31.–1526. márc. 1. között országbírói ítélőmester volt. Magyarország világi archontológiája I. i. m. 91. Személyére lásd *Laczlavik György*: A Somogy megyei Várday család a 16. században. Turul 86. (2013) 17–27. (különösen: 20–23.)

70 Magyarország világi archontológiája I. i. m. 83.

71 *Erdélyi G.*: Thurzó Elek levelezése i. m. No. 73. (p. 267.) Vö. Magyarország világi archontológiája I. i. m. 83. Várday Tamást nádori ítélőmesternek nevezi Thurzó Elek ebben a Ferdinánd királynak szóló levelében, ugyanakkor nádori ítélőmesteri tevékenységére eddig ismert utolsó forrás 1529. márc. 6-án kelt Budán. HU-MNL-OL-E 148-a-8.-67.

72 1534. szept. 29-én a kancellária jegyzőjeként említik. HU-MNL-OL-E 148-a-450.-19/2.

73 1542 novemberében, a pozsonyi országgyűlésen Révay mellé állították, Istvánffy szerint ítélőmesterként. *Istvánffy M.*: Magyarok dolgairól i. m. 81.

74 HU-MNL-OL-E 148-a-1688.-4. Nádori ítélőmesteri megbízatása Nádasdy Tamás 1562. jún. 2-án bekövetkezett halálával valószínűleg megszűnt, nincs adat további tevékenységére. 1563 októberében már Oláh Miklós királyi helytartó mellett ítélőmester. Lásd feljebb! Nádori ítélőmesterként Csombordi Máté követi.

75 Nádori ítélőmestersége előtt személynöki ítélőmester volt. Lásd lejjebb!

76 HU-MNL-OL-P 1826-45.-1. [Melczer család levéltára, Családi iratok]

77 Ekkor már nem élt. HU-MNL-OL-E 21-1565. dec. 10.

78 HU-MNL-OL-P 96-1.-1567-1. [Dessewffy család margonyai ágának levéltára]

79 HU-MNL-OL-E 148-a-626.-12. Valószínűleg Mérey Mihály haláláig betöltötte az ítélőmesteri tisztséget. 1572. márc. 15-én még nála vannak a nádori helytartói pecsétek. ÖStA-HHStA-UA-Comitalia-382. (fol. 110–111). 1572-ben személynök lesz.

80 *Erdélyi G.*: Thurzó Elek levelezése i. m. 37.

81 *Erdélyi G.*: Thurzó Elek levelezése i. m. No. 56. (p. 193.)

82 HU-MNL-OL-P 348-I.-N-26. [Kárász család, Család által lajstromozott iratok]

Nádasdy Tamás	1543.IX.16. ⁸³	1554.IV.15. ⁸⁴
Kamarjay Tamás alországbíró	1549.V.15. ⁸⁵	1555 ⁸⁶
Báthory András Bonaventura	1554.VI.1. ⁸⁷	1566.X.5.† ⁸⁸
Rakovszky György alországbíró	1554.XI.7. ⁸⁹	1557.I.26. ⁹⁰
Perényi Gábor	1566.XI.20. ⁹¹	1567.VI.7.†
Országgh Kristóf	1567.VII.29. ⁹²	1567.X.19.†
Bánffy István	1567.XI.30. ⁹³	1568.I.28.† ⁹⁴
Czúzy János alországbíró	1569.X.27. ⁹⁵	1571.VI.18. ⁹⁶
Báthory Miklós	1568.III.3. ⁹⁷	1584.XII.7.†

Országbírói ítélőmesterek

Sárközi Albert ⁹⁸	1528.VII.3. ⁹⁹	1531.IX.02. ¹⁰⁰
Mérey Mihály ¹⁰¹	1538.II.24. ¹⁰²	1542.XI.29. ¹⁰³
Raven Mihály	1545.VI.9. ¹⁰⁴	1554.IV.12. ¹⁰⁵
Olgay György	1554.VIII.18. ¹⁰⁶	1570.IX.3. ¹⁰⁷
Balogh Gergely	1570.XII.1. ¹⁰⁸	1592.VI.3. ¹⁰⁹

83 Első említés országbíróként: HU-MNL-OL-E 148-a-28.-49/1.

84 Nádor és királyi helytartó lett. Lásd feljebb!

85 HU-MNL-OL-P 519-LN-70. [Orczy család, Familiaria]. Kamarjay Tamás alországbíró tagja volt a Tripartitum felülvizsgálatára kijelölt bizottságnak. 1558/1550. *Pálffy Géza*: A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században. (História Könyvtár Monográfiák 27.) Bp. 2010. 255.

86 Alnádor lesz. Lásd feljebb!

87 *Fallenbüchl Z.*: Magyarország főméltóságai i. m. 72.

88 HU-MNL-OL-E 21-1567. máj. 12. (4. pag.) [Benignae resolutiones]

89 HU-MNL-OL-E 148-a-153.-10.

90 HU-MNL-OL-E 148-a-1714.-34.

91 *Fallenbüchl Z.*: Magyarország főméltóságai i. m. 72.

92 Uo.

93 Uo.

94 1568. jan. 30-án még kiadvány kelt a nevében. HU-MNL-OL-E 148-a-1717.-38/1.

95 HU-MNL-OL-P 49-51.-3.

96 HU-MNL-OL-E 148-a-626.-12.

97 Uo.

98 1538. máj. 12-én néhaiként említik. HU-MNL-OL-P 23-2. [Bartal család]

99 HU-MNL-OL-P 47-I.-I.-XII.-A-28. [Benyovszky család]

100 *Erdélyi G.*: Thurzó Elek levelezése i. m. No. 73. (p. 266.)

101 Korábban a kisebb kancellária pecsétőre és esküdt jegyzője (*conservator et juratus notarius minoris cancellarie*). 1528.júl. 28. HU-MNL-OL-E 148-a-470.-24. 1536-ban már az országbíró titkára volt. 1536. márc. 24.: HU-MNL-OL-E 148-a-182.-9/1.

102 HU - MNL - OL - E 148 - a - Fasc. 339. - No. 28.

103 HU-MNL-OL-E 148-a-416.-48. 1543. jan. 27-én Ferdinánd volt országbírói ítélőmesternek nevezi. HU-MNL-OL-P 500-II.-19/3. [Mérey család levéltára]

104 HU-MNL-OL-E 148-a-450.-9.

105 HU-MNL-OL-E 148-a-1627.-14.

106 HU-MNL-OL-P 346-1.-1554-2. [Kapy család]

107 HU-MNL-OL-P 592-C-18. [Sándor (biai) család]

108 HU-MNL-OL-P 53-1.-1570-9. [Berzeviczy család, Berzeviczy család kakaslovníci ága]

109 HU-MNL-OL-E 148-a-950.-38.

Személynök

Révay Ferenc turóci ispán (1532–1553). ¹¹⁰	1527.XI.08-10. ¹¹¹	1542.XI.29. ¹¹²
Várday Tamás ¹¹³ helytartói ítélőmester (1543)	1543.II.20. ¹¹⁴	1544.VIII.22. ¹¹⁵
Mérey Mihály	1544.IX.27. ¹¹⁶	1562.IX.26. ¹¹⁷
Zomor János	1562.X.26. ¹¹⁸	1570†
Aranyáni Damján	1570.XI.01. ¹¹⁹	1572.II.23.† ¹²⁰

- 110 Bethlen F.: Erdély története I. i. m. 208.
 111 Egyháztörténeti Emlékek i. m. I. No. 343.
 112 Nádori helytartónak választották. Lásd feljebb!
 113 Személynöki működésére lásd: *Laczlavik Gy.*: Várday Pál helytartói működése i. m.
 114 HU-MNL-OL-P 47-I.-1.-VII.-C-28.
 115 HU-MNL-ZML-XII.1.-8.-468. (Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára, Kapornaki és Zalavári Konventek Hiteleshelyi Levéltára)
 116 *Fallenbüchl Z.*: Magyarország főméltóságai i. m. 107.
 117 *Fallenbüchl Z.*: Magyarország főméltóságai i. m. 107.
 118 *Fallenbüchl Z.*: Magyarország főméltóságai i. m. 107.
 119 HU-MNL-OL-E 148-a-1572.-24. Az irat arról is szót ejt, hogy az uralgó bírói pecsétje már Aranyáni Damján személyöknél van.
 120 AT-ÖStA-HHStA-UA-Comitalia-382.-fol. 68-69. ill. fol. 72.

Személynöki ítélőmesterek

Sárosy Imre ¹²¹	1528.III.28. ¹²²	1529.III.16. ¹²³
Chernel Ambrus	1543.I.24. ¹²⁴	1543.VI.30. ¹²⁵
Pósa György ¹²⁶	1543.II.20. ¹²⁷	1547.XI.8. ¹²⁸
Nagyváthy Antal ¹²⁹ személynöki ítélőmester, ¹³⁰ altárnokmester (1559–1561) ¹³¹	1546.III.04. ¹³²	1561.XII.15. ¹³³
Bódy Gáspár erdélyi ítélőmester (1552 ¹³⁴ –1553)	1548.V.15. ¹³⁵	1553.VIII.12. ¹³⁶
Csombordi Máté ¹³⁷	1554.VIII.18. ¹³⁸	1563.II.15. ¹³⁹
Perneszy András	1563.X.18. ¹⁴⁰	1566.III.19. ¹⁴¹
Pethe Imre Zala vármegye jegyzője 1555–1570 ¹⁴² királyi helytartói ítélőmester 1569–1582	1564.XI.24. ¹⁴³	1574.V.16. ¹⁴⁴
Lindvai Mihály	1567.VII.21. ¹⁴⁵	1570.XII.09. ¹⁴⁶

- 121 Révay Ferenc személynök alatt több ítélőmestert nem találtam.
 122 HU-MNL-OL-E 148-a-1604.-24.-a
 123 HU-MNL-OL-E 148-a-11.-18. (DL 24090). 1530-tól (1530. márc. 25.) már I. János országbírói ítélőmestere. HU-MNL-OL-E 148-a-803.-28.
 124 HU-MNL-OL-P 430-1.-1543-1.
 125 HU-MNL-OL-P 430-1.-1543-8.
 126 1541-ben személynöki ítélőmester Fráter György váradi ítélőszékén. *Bogdándi Zsolt*: Az erdélyi központi bíraskodás kialakulása és főbb jellegzetességei (1541–1571). In: A magyar jog fejlődésének fél évezrede. Werbőczy és a Hármaskönyv 500 esztendő múltán. Szerk. Máthé Gábor. Bp. 2014. 121–124.
 127 HU-MNL-OL-P 47-I.-1.-VII.-C-28.
 128 HU-MNL-OL-P 287-N-107. [Forgách család, Forgách család gácsi ága, Lajstromozott iratok]
 129 Korábban (1527–1529) nádori titkár. 1538. máj. 1-jén I. János kisebb kancelláriájának jegyzője. HU-MNL-OL-E 148-a-214.-47/6/1/1. (DL 20462)
 130 Nagyon sok esetben a királyi helytartó okleveleinek kiadásában is szerepet vállalt. pl. 1550. júl. 4-én egy Újlaky Ferenc előtt tett örökvallásnál. HU-MNL-OL-P 532-1.-V-4.
 131 Veres Miklós: A tárnoki hatóság és a tárnoki szék 1526–1849. (a Magyar Országos Levéltár kiadványai III. Hatóság és hivataltörténet 2.) Bp. 1968. 104. A forrásokban 1550. máj. 10-én (HU-MNL-OL-P 45-1.-1550-22.) találkozzunk altárnokmesterként a nevével.
 132 HU-MNL-OL-E 148-a-114.-13.
 133 HU-MNL-OL-E 148-a-529.-6/1.
 134 Báthory András mellett. *Bogdándi Zsolt*: Az erdélyi ítélőmesterek társadalmi helyzetéről. In: Műveltség és társadalmi szerepek: arisztokraták Magyarországon és Európában. Learning, Intellect and Social Roles: Aristocrats in Hungary and Europe. Speculum Historiae Debreceniense. (A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai 18). Debrecen. 281–292.
 135 HU-MNL-OL-P 588-XXXIX.-18. [Rhédey család levéltára - A család által rendezett iratok]
 136 HU-MNL-OL-E 148-a-334.-18. 1553 végén meghalt. *Bogdándi Zs.*: Erdélyi ítélőmesterek i. m. 286.
 137 1542–1547 között helytartói, alhelytartói és királynéi kancelláriákon erdélyi ítélőmesterként szolgált. *Bogdándi Zs.*: Erdélyi ítélőmesterek i. m. 283–285.
 138 HU-MNL-OL-P 346-1.-1554-2.
 139 HU-MNL-OL-E 148-a-24.-73.; 1563. okt. 13-án már nádori ítélőmester. HU-MNL-OL-P 1826-45-1.
 140 HU-MNL-OL-E 148-a-809.-33.
 141 HU-MNL-OL-P 430-1.-1566-4.
 142 *Bilkei Irén*: Adatok a középkori és kora-újkorai egyetemjárás és litterátus műveltség történetéhez Zalaiban. (Művelődéstörténeti tanulmányok - Zalai Gyűjtemény 31.) Zalaegerszeg 1990. 44.
 143 HU-MNL-OL-E 148-a-581.-21.
 144 HU-MNL-OL-E 148-a-798.-6.
 145 HU-MNL-OL-P 287-N-481.
 146 HU-MNL-OL-P 96-1.-1567-1. [Dessewffy család margonyai ágának margonyai levéltára]